



Roxana CROITORU

Comedie celebră în notă personală

Premieră de premieră, spectacol după spectacol, pe scena Teatrului Maghiar de Stat din Cluj se succed titluri importante, regizori consacrați sau în devenire; în ambiția și grija directorului-regizor Tompa Gábor, pentru ca actorii, „trupa să-și mențină nivelul artistic ridicat” și teatrul un prim loc în atenția generală.

Ultima opțiune: comedia *Căsătoria* de Gogol și un regizor: Mona Chirilă, care aparține încă tinerei generații, dar cu un stil deja recunoscut, propriu, original, ca o „semnătură”.

Teatrul Maghiar de Stat din Cluj – *Căsătoria* de N.V. Gogol (o întâmplare cu totul neverosimilă). Regia: Mona Chirilă. Decoruri: T.Th. Ciupe. Costume: Carmencita Brojboiu. Distribuția: M. Kántor Melinda, Panek Kati, Bogdán Zsolt, Kardós M. Róbert, Dimény Áron, Szabó Jenő, Bács Miklós, Laczó Júlia, Orbán Attila. Data premierei: 13 martie 2000.

Căsătoria, piesă începută de Gogol în 1833 și publicată în 1842, după *Revizorul*, oferă „material bogat pentru înțelegerea particularităților artei comice”.

Absurdității anecdotice a întâmplărilor, (transformarea căsătoriei în negoț, în farsă stupidă) prezentării mirilor, activității peșitoarei, Gogol îi pune capăt prin finalul absurd, neverosimil și rușinos: scandaloasa fugă a mirelui dinaintea căsătoriei.

Înscenarea Monei Chirilă – din care două personaje au dispărut: e vorba de mătușa *Arina Panteleimonovna*, ale cărei sarcini sunt într-o oarecare măsură preluate de *Duniașka*, fata

în casă, și de *Starikov* hangiul – înscenare în care sunt inserate într-un monolog al lui *Kocikariov* alte texte ale lui Gogol, ca și ale lui Dostoievski, prinde viață în forma și spațiul pictorului columbian Fernando Botero. Oameni plăsmuiți grotesc, supradimensionați, concentrați exclusiv pe un punct unic al existenței lor se mișcă într-un spațiu comprimat, înconjurați de obiecte mici.

Decorul imaginat de scenograful T.Th. Ciupe se reduce, la debutul spectacolului, la un pat în mijlocul scenei, simbol și loc al lenei lui *Podkoliosin* și al simbolisticii erotice exprimate direct de mai toate personajele, iar în

avanscenă, o baie încorporată în podea, alt loc de refugiu pentru meditații și nehotărâri ale aceluiași *Podkoliosin*. Pe măsură ce subiectul piesei înaintează, decorul reprezintă locuința miresei, o secțiune longitudinală a casei, alcătuită din trei module, nișe glisante evident prea mici pentru personajele supraponderale ce o populează (vezi mirii înghesuiți în minuscula bucătărie, preocupați să înfulece tot ce le iese în cale) și al cărei pod e supraîncărcat de slănini, cârnați, jamboane și haine. Surpriza în plastica decorului, ce urmează în stil propriu desenul figurativ al lui Botero, o reprezintă începutul secțiunii a doua a spectacolului, în care pe partea superioară a celor trei nișe glisante, cu spatele acum spre public, sunt redată în zbor personajele grotești „ce nu au ce căuta printre noi” – ar spune Gogol. Atât în decorul lui T.Th. Ciupe, cât și în costumele Carmencitei Brojboiu, o mai veche și fidelă colaboratoare a regizoarei, se citește metafora sugestivă a comediei grotești, fără să trădeze în vreun fel spiritul personal „rusesc” al piesei.

Optând pentru membrii tineri ai trupei, „profesioniști, disciplinați, inteligenți, talentați”, regizoarea Mona Chirilă îi conduce cu mână sigură spre o interpretare dezinvoltă. Având mobilitatea unei inteligențe asociative dublate de o reală libertate a spiritului, Mona Chirilă citește piesa lui Gogol prin imaginile lui Botero și face din figura lui *Kocikariov* personajul-cheie al spectacolului. La Gogol, piesa se axa pe două personaje principale, *Podkoliosin* și *Kocikariov*.

Mona Chirilă accentuează ideea piesei prin care concentrarea exclusivă pe un punct unic al existenței duce personajul la demonie, chiar dacă printr-o tratare umoristică. *Kocikariov* e obsedat să înfrângă nehotărârea lui *Podkoliosin* și, prin căsătoria acestuia din urmă, să refacă Paradisul după voința și închipuirea lui. Un Paradis *kitsch*, în care Adam și Eva sunt grași. Scenă de un comic irezistibil în spectacol, în care cei doi, *Podkoliosin* și viitoarea mireasă, *Agafia Tihonovna*, suspină la o ceașcă de ceai, la umbra pomului cunoașterii, plantat într-un ghiveci și împodobit pe parcursul conversației de maleficul *Kocikariov* cu câte o pasăre artificială.

Kocikariov (Kardós M. Róbert) – un diavol obișnuit, comic, înfiorător sau crâncen – preia de la început frâiele acțiunii, supunându-i orbește pe cei din jur. Singura care încearcă să-i reziste este peșitoarea, și ea supusă erotic și devansată în acțiune de înspăimântătorul „dictator”. Prin intermediul lui îi cunoaștem pe cei ce sunt „*niște Ivani Pavlovici, Nikanori Ivanovici, dracu' știe mai ce*”. Acești miri lipsiți de personalitate și caracter au fiecare o idee fixă. Pe această dominantă a „caracterelor” construiește Mona Chirilă scenă de scenă, ritmând până la paroxism dinamica comediei ce dezlănțuie hohote de râs.

Iaicinița (de la jumări)–Dimény Áron e un om foarte ocupat și serios. Pentru el nevasta înseamnă bunuri – casă, acareturi – motiv pentru care măsoară minusculul spațiu al casei viitoarei mirese cu un metru improvizat din umbrelă.

Anucikin–Szabó Jenő e un obsedat de mondenitate. Pentru el, care nu cunoaște nici o limbă străină, soția e o ființă ce vorbește neapărat franțuzește. *Jevakin* (de la a mesteca)–Bács Miklós e preocupat numai de mâncare. Călătoria în Sicilia, pe care o relatează neîncetat, se reduce la felurile de mâncare, la cozonăci. Soția în imaginația lui e și ea un cozonăcel. Cele trei personaje feminine: *Agafia Tihonovna*–M.Kántor Melinda, *Fiokla Ivanovna*–Panek Kati și *Duniaska*–Laczó Júlia, construite cu același echilibru ca și celelalte personaje, între absurd și *commedia dell'arte*, întregesc șirul creaturilor grotești. Singurul personaj slab, întruchiparea comică a nehotărârii, e *Podkoliosin*–Bogdán Zsolt. El ia unica hotărâre a vieții sale și fuge de la propria-i căsătorie, accentuându-și nehotărârea. Finalul însă nu e comic. *Podkoliosin*, peste care ninge lin, e singur, învăluit de o răscolitoare muzică rusească, laș incapabil de sentimente, înfricoșat de viață.

Un spectacol de echipă și recital actoricesc în același timp, în care se remarcă fiecare interpret prin talent și nestăvilita plăcere de joc. Voi remarca cu precădere pe Dimény Áron, pe care l-am urmărit pentru prima dată într-un rol comic rezolvat cu nuanță și măsură, și Bács Miklós într-o vervă și acuratețe interpretativă ce mi-l reamintește pe cel din *Cântăreața cheală*.

Mona Chirilă, cu franchețea-i caracteristică, ne oferă bucuria unei comedii celebre în notă personală, mediind cu emoție asupra sensibilității noastre.